

водночас спілкуватись виключно мовою агресора. Сподіваємось, що всі ми винесемо з цих випробувань правильний досвід й добре засвоїмо нинішні виклики долі.

Список використаних джерел:

1. Кияк Т. Р., Науменко А. М., Огуй О. Д. Перекладознавство (німецько– український напрям). Київ : ВПЦ «Київський університет», 2008. 543 с.
2. Кияк Т. Р., Огуй О. Д., Науменко А. М. Теорія та практика перекладу (німецька мова) : підручник. Вінниця : Нова книга, 2006. 592 с.
3. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства : підручник. Вінниця: Нова Книга, 2008. 512 с.
4. Расулова Оксана Переклад під час війни. Кому цього річ вручають премію Drahoman Prize. <https://life.pravda.com.ua/culture/2022/10/17/250878/> (дата звернення : 01.11.2022)
5. Сливинський Остап У нас є все, щоб бути однією з найцікавіших культур у світі. <https://suspilne.media/262624-ostap-slivinskij-u-nas-e-vse-sob-buti-odnieu-z-najcikavishih-kultur-u-sviti/> (дата звернення: 01.11.2022)
6. Терехова С. І. Вступ до перекладознавства : навч. посібник. Вид. 2-ге, переробл. і допов. Київ, 2002. 163 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-281-7-32>

Тимків Н. М.

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри англійської мови,*

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Сахневич І. А.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри англійської мови,*

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

МІЖНАРОДНА ПРОФЕСІЙНА КОМУНІКАЦІЯ ІНЖЕНЕРІВ У ДІАЛОЗІ ПРОФЕСІЙНИХ І ПОЛІЛОЗІ НАЦІОНАЛЬНИХ КУЛЬТУР

На початку ХХІ століття процеси міжкультурної взаємодії набули планетарного масштабу. В умовах сучасного інформаційного суспільства, глобалізації, інтеграції і розвитку орієнтація на розуміння

інших культур в контексті міжкультурної парадигми розглядається як основна цінність. При цьому досягнення порозуміння між людьми уможливується тільки завдяки діалогу [7, с. 11]. У зв'язку з цим стратегічною метою навчання іноземних мов проголошено формування міжкультурної компетенції як здатності і готовності бути ефективним учасником діалогу культур [8].

Особливої актуальності ця проблема набуває в контексті навчання англійської мови як мови міжнародної професійної комунікації. Поза всяким сумнівом, це складне, гібридне, багатоаспектне явище, «плавильний котел» різних ідентичностей, які можуть проявлятися в тих чи інших ситуаціях спілкування: начальник, підлеглий, колега, друг, член команди, людина як особистість, представник організації, чоловічої або жіночої статі, вікової групи, соціального класу, релігійної конфесії, національної культури тощо [7, с. 23].

Як відомо, поняття «діалог культур» як основоположну філософську категорію ХХІ ст. запропонував В. Біблер [2]. Діалог культур – це діалог «свого» і «чужого», який може мати внутрішній та зовнішній прояви [2, с. 32], тобто бути прямим і непрямим. Зовні діалог культур виявляється у вигляді дискурсу (усного або письмового) у безпосередньому спілкуванні окремих індивідів як представників різних культур. Внутрішній діалог культур відбувається в конфліктному зіткненні з елементами іншої матеріальної або духовної культури і реально відбувається в свідомості носія конкретної культури, в його внутрішньому мовленні.

Під час вивчення англійської мови стає об'єктивною потребою зіставлення української та англійської професійних мов і культур. З'являється можливість передбачати як заходи попередження міжмовної і міжкультурної інтерференції, так і можливість максимально використовувати позитивне перенесення, що виникає на основі подібності систем двох культур і полегшує процес оволодіння іноземною мовою. У цьому контексті цікавими є наукові положення, згідно з якими культурна компетентність особистості як явище свідомості має дві базові складові: інтракультурну компетентність, що передбачає знання норм, правил і традицій власної культурної спільності, та інтеркультурну (власне міжкультурну) – знання загальних культурних норм, правил і традицій іншої культурної спільності [1; 4]. В іншомовній культурній компетентності інженера дослідники виокремлюють інтракультурну та інтеркультурну складові.

Діалог професійних культур – це діалог смислів, тому головним у формуванні іншомовної культурної компетентності майбутнього інженера вважаємо навчання розумінню смислів і смисловираження.

Сенс привносять одиниці мови, а в професійній комунікації основними носіями спеціальної смислової інформації є терміни, які є ядром мови для спеціальних цілей [10]. Згідно з висновками дослідників сучасного термінознавства, логічний зміст терміносистем «є однаковим для всіх національних мов, а мовна форма – план вираження – має суто національний характер і залежить від словотвірних, лексико-семантичних, морфологічних, синтаксичних, метафоричних та інших моделей конкретної мови» [5, с. 14]. Навчання в діалозі професійних культур зумовлює необхідність зіставлення термінів і концептів, які втілені у змісті термінів рідної мови й мови, що вивчається.

Розглядаючи спеціалізовані культури, «варто враховувати переплетіння міжнародних характеристик і національну специфіку» [10, с. 114]. Ось чому важливим завданням мовної освіти є оволодіння студентами системою концептуальних знань про своєрідні й універсальні ознаки культур, що контактують і взаємодіють.

Єдність професійної діяльності означає, що в національних професійних картинах світу є багато спільного, а це дуже важливо для досягнення взаєморозуміння під час діалогу професійних культур. Ці «базові значення, риси, способи розуміння світу, які виявляються в окремих культурах», прийнято називати універсалиями культури [9, с. 176]. У контексті професійної комунікації існує поняття «професійна картина світу» [9, с. 182], що об'єднує представників різних країн. Володіння іншомовною культурною компетентністю інженера передбачає як знання універсалий англійських та українських професійних культур своєї сфери, так і відмінностей між ними.

Володіння поняттєво-термінологічним апаратом відповідної галузі знань однозначно вважається основною необхідною якістю «носіїв (споживачів) спеціальної мови», ознакою професіоналізму [7, с. 24]. Для інженерів, які мають справу з технікою, де комунікативні неточності можуть призводити до технічних збоїв і технологічних проблем з найважчими наслідками, нормативність і точність у вживанні професійної термінології має особливу важливість. У зв'язку з цим у методиці постає питання про необхідність системного вивчення мови спеціальності, підкреслюється важливість мовного аспекту створення фрагментів наукової картини світу у студентів закладів вищої технічної освіти і формування у них термінологічної компетентності.

На нашу думку, термінологічну компетенцію доцільно розглядати в контексті складової іншомовної культурної компетентності інженера, де інтракультурна складова прирівнюється до знання українськомовної термінології галузі, а інтеркультурна – міжнародної англійськомовної. Наголосимо, що для ефективного діалогу професійних культур

необхідно порівнювати професійні терміни однієї мови з їх еквівалентами іншої.

Термінологічна компетенція забезпечує фахівцеві здатність розуміти закодований у термінах сенс іншомовного професійного дискурсу, інтерпретувати, грамотно користуючись термінологією, іншомовні тексти – рідною мовою, а україномовні – іноземною; створювати власні мовні блоки іноземною мовою, використовуючи термінологію як засіб точного, лаконічного й однозначного вираження специфічного професійного змісту.

Спеціальну тематичну компетенцію ми вважаємо частиною іншомовної культурної компетентності інженера. Розглядаємо її як комплекс лінгвістичних і екстралінгвістичних знань, що забезпечують володіння на концептуальному і лінгвістичному рівні сукупністю тем широкої професійної спрямованості, а також умінь і навичок підтримки спілкування в контексті тем, набір яких визначається з урахуванням результатів аналізу майбутніх професійних потреб студентів. Визначаючи тематику занять в діалозі професійних культур, необхідно також передбачати інтра- і інтеркультурний компоненти професійних тем і добирати матеріали, що стосуються обох інженерних культур – як української, так і зарубіжної.

Отже, професійні культури можуть об'єднувати представників різних країн і розглядатися глобальними професійними співтовариствами. Англійська мова є об'єднувальним чинником для міжнародної спільноти інженерів і перетворює її в єдину міжнародну лінгвокультурну спільноту, яка має колективний когнітивний простір як сукупність загальних лінгвістичних і екстралінгвістичних знань, що регулюють мовленнєву діяльність і комунікативну поведінку фахівців галузі в ситуаціях міжнародної комунікації. Взаєморозуміння представників цієї спільноти досягається завдяки користуванню єдиним тезаурусом, що становить систематизований набір знань професійної культури англійською мовою, а саме: а) спеціальних знань нафтогазової галузі, б) професійно важливих фонових знань, що охоплюють знання професійних реалій і прецедентних феноменів соціокультурного характеру, які є цінними у професійному контексті.

Список використаних джерел:

1. Абрамович С. Д., Чікарькова М. Ю. Мовленнєва комунікація. Київ: Видавн. дім Дмитра Бураго, 2013. 460 с.
2. Библер В. С. Культура. Диалог культур (опыт определения). *Вопросы философии*. 1989. № 6. С. 31–45.

3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Наук. ред. укр. вид. С. Ю. Ніколаєва. Київ: Ленвіт, 2003. 273 с.
4. Ковальчук І. В. Іншомовне спілкування та розвиток іншомовної комунікативної культури особистості. *Проблеми сучасної психології*. 2012. № 15. С. 275–285.
5. Козлакова, Г., Копил, Г. (2004). Сучасні аспекти європейської політики вивчення іноземних мов в університетах. *Вища освіта України*. № 2. С. 3–17.
6. Костицька С. І., Зуєнок І. І. Іншомовна підготовка майбутніх фахівців нового тисячоліття: тенденції, інновації та перспективи. *Економічний вісник*. 2013. № 1. С. 151–160.
7. Тимків Н. М. Міжнародна професійна комунікація інженерів-нафтовиків: навчально-методичний посібник; за наук. ред. акад. Н. Г. Ничкало. Київ: Видавництво ТОВ «Юрка Любченка», 2020. 256 с.
8. Criteria for accreditation engineering programs. (2014). Baltimore, ABET. URL:<http://www.abet.org/wp-content/uploads/2015/05/E001-15-16-EAC-Criteria-03-10-15.pdf>
9. Knapp K. English as an international lingua franca and the teaching of intercultural communication. *Journal of English as a Lingua Franca*. 2015. № 4 (1). Pp. 173–189.
10. Professional Communication across Languages and Cultures. Edited by Stanca Măda and Răzvan Săftoiu. Amsterdam: John Benjamins Publishing Co, 2012. 284 p.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-281-7-33>

Ткач Л. М.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи,
Українська академія друкарства*

**БІЛІНГВІЗМ ЯК ТЕНДЕНЦІЯ МОВНОГО РОЗВИТКУ
УКРАЇНСЬКОЇ СПІЛЬНОТИ І ВАГОМА КОМПОНЕНТА
ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ
У СФЕРІ ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Процес політичних і культурних трансформацій в Україні, поява сучасних трендів, новітніх інформаційних технологій, вихід країни на